

Bláznivá kokainová léta

V říjnu 1987 se představitelé velkých palermských rodin odebrali na rajský ostrov Aruba v Karibském moři u venezuelského pobřeží. Zde se setkali s emisary zločinecké organizace nového typu, totiž drogového „kartelu“, jehož označení začalo ve zločineckých kruzích budit zájem.⁵⁴⁵ Šéf kartelu Pablo Escobar z Kolumbie Sicilany pozval, aby jim učinil návrh: chtěl do Evropy zajistit přítok starého narkotika, které se koncem sedmdesátých let vrátilo v kruzích hollywoodských celebrit do módy – kokainu. Tato droga byla v té době v Evropě málo známá, avšak měla se dočkat úctyhodné konjunktury. Heroin, hvězdný produkt éry hippies, ztratil počátkem osmdesátých let vinou pustošivých důsledků závislosti na významu. Kokain se naopak těšil lživé pověsti látky, která závislost nevyvolá, ale přitom – přinejmenším zpočátku – posiluje intelektuální schopnosti. Kromě toho nevyžadoval použití injekční stříkačky, což byla v době, kdy se světem proháněla smrtící epidemie AIDS, velice citelná výhoda. Kokain, vyráběný z rostliny koka, rostoucí výhradně na úbočích And, se měl stát módním zbožím éry *yuppies*, tedy osmdesátých a devadesátých let. Nebyl jediný: v téže době se na trhu objevily syntetické drogy (amfetaminy, metamfetaminy, extáze, ritalin atd.), vyráběné především v Asii a následně ve východoevropských zemích, a také se měly dočkat ohromného úspěchu.⁵⁴⁶ Kokainová módní vlna však zapříčinila hluboké narušení zločineckých rovnováh v Evropě a rozšířila se od úpatí andských náhorních plošin až po ztracené vesničky Mezzogiorna.

Rozvoj drogových kartelů

Nezákonný obchod s kokainem se od konce 19. století pozvolna rozvíjel v Latinské Americe poměrně složitou cestou.⁵⁴⁷ Vedle legální distribuce listů koky, určených pro dodávky velkým americkým firmám

typu Maywood či Coca-Cola, vyráběla paralelní síť drogu, když pastu z koky zpracovávala na hydrochloridovou sůl kokainu. „Koks“ zažil jistý úspěch ve dvacátých a třicátých letech, avšak během druhé světové války tato móda vymizela.⁵⁴⁸ V období let 1947–1964 pocházeli nečetní místní překupníci z Peru nebo z Bolívie – v Kolumbii se koka nepěstovala⁵⁴⁹ – a k distribuci drogy v Severní Americe využívali především kubánské sítě. Touto základní sítí otrásla Castrova revoluce roku 1959. Kubánští exulanti se usadili na Floridě a zaměřili se na šíření kokainu se základnou v Miami. Poptávka však zůstávala okrajová. Druhá fáze započala v polovině sedmdesátých let po úpadku drobných bolívijských a peruánských pěstitelů. Tehdy noví kriminální aktéři, původem z Kolumbie, zaplavili americký trh, jemuž se heroin omrzel.

Zpočátku byli tito kolumbijští *narcos* v podstatě překupníky druhé linie, kteří vyklučili v džungli vzletové a přistávací dráhy pro přepravu kokainu z Bolívie, Ekvádoru a Peru. Kolumbijci však – stejně jako Korsičané – měli v rukávu jeden trumf: od roku 1968 vychovávala katedra chemie v Bogotě prvotřídní odborníky, schopné poté, co je překupníci přetáhli velice lákavými platy, vyrábět vynikající zboží k okamžité spotřebě. S tím, jak obchody vzkvétaly a na americkém trhu zažila poptávka po kokainu prudký růst, Kolumbijci pochopili, že si musí vybudovat ultramoderní zázemí, již neomezované na řemeslné sítě, jako byla výše zmíněná *Latin Connection* zesnulého Augusta Ricorda. Vynalezli organizaci nového typu, jež zahrnovala všechny postupy od výroby drogy přes přepravu zboží až po pouliční distribuci. Ve světě zločinu to znamenalo skutečnou průmyslovou revoluci. Kvůli snazšímu vyšetřování vytyčila americká justice počátkem osmdesátých let pojem drogových kartelů, který jí dovoloval utřídit všechny činnosti a aktéry. Ve skutečnosti však kartely nikdy neměly stálý organizační půdorys. Striktně vzato se nejednalo o mafie: neměly hierarchickou strukturu, vstupní rituály, přísahu ani nic podobného. Jednalo se o skupiny čachrářů a zločinců. Nejdůležitější byly zpočátku medellínský a calijský kartel. Přestože jsou často zaměňovány, příslušely z hlediska původu, obchodních metod i strategie politické infiltrace k odlišným světům. Vynořily se zhruba ve stejné době, na sklonku sedmdesátých let, a mluví se o nich jako o „první generaci kartelů“.

Kolumbijci z města Medellín se zkušenostmi z pašování marihuany jako první pochopili tuto proměnu zločinu, kterou vymyslel a uvedl do praxe legendární Pablo Escobar. Tento syn učitele, narozený roku 1949, zahájil kariéru okrádáním a únosy turistů. Když se poté v nočním klubu seznámil s mladým americkým pašerákem, zahájil první transakce s kokainem z letiště v Leticii uprostřed amazonské džungle. Obchody rychle vynášely, a tak se Escobar spolčil s brutálním nájemným vrahem z bogotské galérky Gonzalem Rodríguezem Gachou, který mu následně zajišťoval dodávky pasty z peruánské a bolívijské koky. Poté se synkem z dobré rodiny Kolumbijcem Carlosem Lehderem přeřadil na nejvyšší rychlost a pronajal si u Baham ostrůvek Norman's Cay, vybavený kvalitní přistávací plochou, která umožňovala přepravovat drogu na Floridu v ohromném množství. Kvůli praní získaného bohatství se pak obrátil na bratry Ochoovy z bohatého a starého rodu vlastníků půdy. Tito chovatelé koní a býků hostili na svém ohromném ranči Las Margaritas kolumbijskou smetánku a díky tomu měli prvotřídní kontakty, zvláště na určité americké tajné služby. Ochoové budou podstatně zapleteni do aféry Iran-Contras, ohromné sítě obchodů s narkotiky výměnou za zbraně určené pro nikaragujské contras.⁵⁵⁰ Takto se postupně strukturoval medellínský kartel, kdy – zjednodušeně řečeno – Gacha dodával pastu z koky, Escobar zajišťoval zpracování na kokain a řídil laboratoře, Lehder zboží dopravoval do USA a bratři Ochoové prali zisk, aniž by se pokud možno sami ušpinili.

Pablo Escobar shromáždil ohromné jmění a nadělal si mnoho nepřátel mezi medellínskými novináři, soudci a politiky, kteří jeho obchody kritizovali. Aby je umlčel, zavedli jeho zabijáci v oblasti vládu teroru, navazující na *La Violencia* let 1948–1953 čili na vlnu násilností vyvolaných střety mezi velkostatkáři a drobnými rolníky. Escobar zverboval celé vojsko nájemných zabijáků, takřka výhradně mladých chudých vesničanů, zcela oddaných jeho věci, kteří povraždili stovky významných osob, provedli únosy dětí a nastražili bomby v hotelích a úředních budovách, zvláště v sídlech policie pověřené bojem proti kartelům.

Kolumbijští *narcos* se s nově nabytou mocí rozhodli uvést vlastní sítě do USA. Svým krajanům v Miami a New Yorku dodali velké množství kokainu (20 tun ročně), zatímco dodávky kubánským prostředníkům

naopak bez varování ustaly. Tento obrat vyprovokoval v Miami mezi Kubánci a Kolumbijci otevřenou válku, jež si vyžádala více než tisícovku mrtvých.⁵⁵¹

Poté, co se Kolumbijcům podařilo z rozrůstajícího se trhu vypudit Kubánce, začali své ohromné majetky ukládat do nejlepších amerických bank, v té době nepřiliš ostražitých. Escobarovi radili zkušení odborníci, bankéři, advokáti, finančníci – a někteří se pohybovali v nejvyšších mocenských kuloárech, například bývalý finančník Robert Vesco, který měl blízko k rodině Richarda Nixona.⁵⁵² Inspirace Robinem Hoodem však Escobara brzy přiměla zvolit si služby, jež mu nabízela Bank of Credit and Commerce International (BCCI), založená roku 1972 Pákistáncem Aghou Hasanem Abedim s pomocí emíra Abú Dhabí a ústavu Bank of America. Díky svým pochybným operacím se tato instituce stala sedmou největší soukromou bankou na světě.⁵⁵³ Brzy se jí přezdívalo „kokainová banka“. V osmdesátých letech, kdy *cash* byl král, však nad aktivitami BCCI celý svět zavíral oči. Nadšený Escobar to shrnul slovy: „Vydělávání peněz v kapitalistické společnosti není zločin, je to ctnost.“⁵⁵⁴ V červenci 1988 časopis *Forbes* zařadil Escobara mezi 125 neamerických miliardářů. Ve skutečnosti by ovšem na světovém žebříčku miliardářů byl na sedmé příčce!⁵⁵⁵

Až do poloviny osmdesátých let se obchody kartelů soustředily především na Severní Ameriku; evropská spotřeba kokainu zůstávala nízká. Zvýšený dozor americké armády a námořnictva nad kolumbijským územím však překupníky přiměl hledat jiné vývozní trasy. Ronald Reagan učinil po svém znovuzvolení roku 1984 z války proti drogám své oblíbené téma, přestože CIA nadále podporovala notoricky známého překupníka prezidenta Noriegu.⁵⁵⁶ Spojené státy zintenzivnily radarovou, leteckou a námořní kontrolu Karibského moře u hranic Floridy, což narušovalo kokainové trasy. V osmdesátých a devadesátých letech se americké kontroly přiosťřily. V roce 1997 dokonce bilaterální námořní dohoda dovolila americkému námořnictvu kontrolovat libovolné podezřelé plavidlo v kolumbijských teritoriálních vodách. Aby se tomuto stále důraznějšímu vojenskému dozoru vyhnuli, rozhodli se kolumbijští *narcos* leteckou a námořní trasu opustit (podmořská zůstala zachována) a pronajmout si pozemní trasu, v dané době ještě málo

sledovanou. Uzavřeli dohody s mexickými bandity, kteří se následně také sdružili do zločineckých kartelů. Po pádu mexické Institucionální revoluční strany a uzavření Severoamerické dohody o volném obchodu (NAFTA) se tyto kartely staly mimořádně mocnými zločineckými organizacemi a v celoamerickém měřítku vynikaly brutalitou.⁵⁵⁷

V době, kdy USA vyostřovaly politiku represe proti *narcos*, napadlo Escobara zabrat evropský trh. V osmdesátých letech se zde dal kokain rozprodat za velice vysokou cenu (50 000 dolarů za kilogram oproti 11 000 dolarů v USA). S vědomím tohoto ohromného obchodního potenciálu Escobar hledal místní partnery. Zpočátku byl v pokušení zakotvit ve Španělsku přímo, ale rychle pochopil, že vyřadit ze hry mocné italské mafie by vyžadovalo spoustu času a ohromné náklady. Raději proto Cosa nostra navrhl dohodu – a Sicilané ji roku 1987 při setkání na ostrově přijali. Kladli si ale několik podmínek. Především měli Kolumbijci výměnou nakupovat heroin od Sicilanů a samostatně ho rozprodávat na americkém území. Pakt byl schválen a krátce nato vyplula z Aruby na Sicílii obchodní loď *Big John* – úředně s nákladem hnoje, guána a ptačích exkrementů. Ve skutečnosti ale *Big John* 7. ledna 1988 v Evropě vyložil více než 500 kilogramů kokainu, ukrytého v nákladu mrvy. Sicilské mafiány dodávka přišla na ekvivalent 3,8 milionu eur.⁵⁵⁸ Byl to jen začátek rozsáhlého zločinného obchodu, který mezi narkomany způsobil statisíce úmrtí.

Až do začátku devadesátých let měla sicilská Cosa nostra v podstatě monopol na pašování kokainu v Evropě.⁵⁵⁹ Telefonické odposlechy, provedené roku 1992, umožnily pochopit, že kolumbijští *narcos* v té době považovali sicilskou mafii za vzorovou organizaci.⁵⁶⁰ Muž, kterého Kolumbijci vyslali vyjednávat s místními mafiemi, jistý Orlando Cediell Ospina, přezdíváný „kokainový papež v Evropě“, sice byl v kontaktu i s camorristickým klanem Carmina Alfieriho a s pohlaváry kalábrijské mafie, jako byl Domenico Verde, avšak jeho závěry, odposlechnuté krátce před jeho zatčením v Římě, byly jednoznačné: „věrohodní“ jsou pouze sicilští mafiáni, kterým tehdy velel *capo di tutti capi* Totò Riina. „Chci pracovat jedině s Riinovými Corleonskými; garanty obchodu musí být oni.“⁵⁶¹ I když tedy impérium sicilských kmostrů bylo v roce 1992 na pokraji rozpadu, očím zločinců z celého světa se nadále jevili jako

nejvěrohodnější profesionálové. Krátce nato své privilegované postavení ztratili ve prospěch Kalábrijců. Máme-li tento zvrat pochopit, musíme se v čase vrátit o několik let.

Od druhé mafiánské války po palermský maxiproces

Od prudkého boomu obchodu s heroinem v sedmdesátých letech budou spory mezi mafiánskými klany podněcovat na jihu Itálie krveprolití s tisícovkami obětí, často policistů a soudců, ale i politiků a vysokých funkcionářů, pro které se ujme sousloví „vynikající mrtvoly“ (*cadaveri eccellenti*). V obecném povědomí zůstává pouze velkolepá válka, jež postihla Palermo a zbytek Sicílie, avšak k podobnému soupeření docházelo i v Kalábrii a Neapoli. První válka kalábrijských klanů si v sedmdesátých letech vyžádá skoro tisíc obětí za deset let.⁵⁶² Druhá válka v Kalábrii propukla roku 1985 a během následujících šesti let přinesla smrt skoro sedmi stovkám lidí, mnohdy zabitých s nevídanou krutostí: mafiáni využívají výbušniny nastražené v automobilech, dálkově ovládané nálože, reaktivní granáty, bazuky, pušky na průbojně střely atd. Místní války mezi klany začaly připomínat krvavý western. Třetího května 1991 při vendetě staré deset let, kvůli které už zemřelo více než třicet lidí, klan Zagari z městyse Taurianova nedaleko Reggio zabil přímo v centru města čtyři lidi. Jednu oběť vrazi podřízli řeznickým nožem, hlavu vyhodili do vzduchu a v letu ji rozstříleli jako ve filmu od Tarantina.⁵⁶³ Stejná byla situace v neapolské oblasti, kde se – jak jsme již uvedli – ve strašlivé válce střetli camorristé z Nuova Camorra Organizzata Raffaela Cutola a klany Nuova Famiglia. Tato válka za jediný rok (1980–1981) způsobila smrt skoro čtyř set lidí. A během ní se ostatně vynořila čtvrtá italská mafie, Sacra Corona Unita (SCU).⁵⁶⁴ Při hledání spojenců se boss Raffaele Cutolo nejprve obrátil na Kalábrijce z 'ndranghety, ta se ale nehodlala vměšovat do války mezi camorristy. A tak 'O Professore oslovil Apulii.

Tento region na jónském a jaderském pobřeží byl strategickým místem pro vykládku beden s pašovanými cigaretami určenými pro Neapol. Od roku 1960, kdy byl svobodný přístav Tanger začleněn do Maroka,

nahradila *via adriatica* někdejší *via tirrenica*... Navíc byl v šedesátých letech více než dvěma stovkám mafiánů, přičemž někteří patřili ke Cutolově NCO, stanoven „povinný pobyt“⁵⁶⁵ v Apulii. Využili toho k ovládnutí místní zločinnosti a tajně jmenovali šéfy sektorů (v neapolské han-týrce *capi-zona a cielo scoperto*), kteří měli řídit místní bandy v Bari, Foggii a Brindisi. V roce 1981 dokonce Cutolo vytvořil nové zločinecké sdružení, Nuova Grande Camorra Pugliese, mimořádně aktivní v okolí Foggie; prokázal tím odhodlání dostat Apulii pod kontrolu (dohoda počítala s tím, že 40 % obratu místních zločineckých band přidružených k Nuova Grande Camorra obdrží NCO). Většina oblastních gangů na tuto podřízenost nepřistoupila a v ovzduší sílícího napětí reagovali založením nové mafie Sacra Corona Unita. Její stanovy vznikly roku 1983 za zdmi věznic a byly inspirovány pravidly 'ndranghety.⁵⁶⁶ Její rituály a symbolika vycházely z těch nejtradičnějších prvků tajných společností 19. století: ceremoniálů, starých zákonů cti, hodnostních stupňů a tetování. Nová struktura zajistila místním zločincům ohromnou prestiž, avšak doháněla nové členy k excesům, jež vyvolávaly rivalitu, udávání a trestní stíhání.⁵⁶⁷ Tím se vysvětluje, proč malá apulijská mafie ani po přeměně v Nuova Sacra Corona Unita v devadesátých letech neprošla stejným rozmachem jako zbývající tři organizace (sicilská, kalábrijská a neapolská) a zůstala svého druhu odnoží.

Mezinárodní tisk se o tyto spory na italské pevnině nezajímal, neboť pozornost veřejnosti připoutalo krveprolití pustošící Sicílii od konce sedmdesátých let. Tato druhá válka přispěla k vyhranění krvavého, leč pokřiveného obrazu Cosa nostry coby teroristické organizace a značně ji oslabilo ve vztahu k zahraničním partnerům, zvláště kolumbijským kartelům. Historikové a znalci sicilské mafie (Arlacchi, Bolzoni, Cancemi, Dickie, Dinová, Follain, La Licata, Lupo a další) popsali tuto válku dostatečně podrobně a nemusíme se zde u ní dlouze zdržovat. Extrémní násilí mafiánských klanů bylo spíše důkazem jejich slabosti než moci. Na Sicílii vlastně druhá mafiánská válka neměla skutečné obchodní příčiny. Byla projevem zaryté pomstychtivosti jedné rodiny vesničanů ze sicilského vnitrozemí, Corleonských, kteří v sedmdesátých letech zuřili při pohledu na to, jak se velké palermské dynastie – Bontadeové, Badalamentiové a Spatulové-Inzerillové – stávají díky

obchodu s drogami miliardáři.⁵⁶⁸ Je pravda, že tito bossové naprosto přišli o rozum. Tommaso Buscetta na útěku po prvním zatčení roku 1974 v Brazílii byl fascinován jejich „blouzněním o všemohoucnosti“.⁵⁶⁹ Jeho bývalí přátelé, uvedl, žili ve faraonském přepychu, obývali nevidané vily, měli jachty a majetky po celém světě, nemluvě o zástupu vojáků na svou ochranu. Někteří bossové odvrhli přísnou morálku, typickou pro Středomoří, a vedli požitkářskou existenci s luxusními prostitutkami, okázalým oblečením, sportovními auty atd. Jak ironicky podotkl Buscetta, záleželo i na nejmenším detailu, zvláště na rolexkách.⁵⁷⁰ Sicilští kápoové hleděli na místní politiky svrchu, navazovali těsné styky s globální finanční elitou a měli přístup k vlivným sítím v Římě, Londýně, New Yorku i ve všech finančních rájích. S rodinami sicilského vnitrozemí postupně ztráceli kontakt.

Mafiáni z Corleone využili tuto frustraci mafiánské základny. Od padesátých let zaujímali Corleonští ve světě zločinu zvláštní pozici. Pocházeli sice z vnitrozemského městečka a mocní palermští bossové je v podstatě považovali za burany, nicméně zabijáci z Corleone se – jak jsme již uvedli – těšili zvláštní prestiží díky tomu, že je od osvobození řídili zvláště krutí kmotři: nejprve doktor Navarra, bezskrupulózní vrah dětí, pak další psychopat Luciano Liggio a po Liggiově definitivním zatčení v roce 1974 Totò Riina přezdívaný „Bestie“, jehož pobočník Bernardo Provenzano měl přízvisko „Traktor“. Tito děsiví kápoové terorizovali kraj. Jeden *pentito* o nich prohlásil: „Kdo jim zkřížil cestu, nikdy mu neodpustili, ani po padesáti letech. Počínali si tak vždycky [...], mají to v povaze.“⁵⁷¹

Jehož vliv se rozšířil až do Palerma a pak po celé Sicílii. Krvavá epopej započala 10. prosince 1969, kdy zavraždili developera a bosse Michela Cavataia, řečeného „Kobra“. Ten využil první mafiánské války k tomu, aby poštvál hlavní palermské rodiny proti sobě navzájem a získal si nad městem nadvládu. Kvůli němu proto po atentátu v roce 1963 skončila velká část sicilské mafie ve vězení. Když byli Corleonští v roce 1969 při procesu v Bari zproštěni obvinění, hodlali se pomstít. Zorganizovali zásah komanda v sídle developerské společnosti na viale Lazio v Palermu, kam se Kobra skryl. Boss měl velmi dobrou ochranku, a aby Riinovi muži jeho skrýš dobyli, museli se převléct za příslušníky

finanční strážce. Masakr známý jako *strage di Viale Lazio* byl prvním dějstvím strategie, která měla nenápadně přivést Riinu a Provenzana až na vrchol sicilské mafie.⁵⁷² Corleonští dlouho hráli dvojí hru: stavěli mafiánský třetí stav proti šlechtě palermských klanů a současně se před palermskou aristokracií tvářili jako loajální stoupenci. Palermští bossové, zaslepení vlastním bohatstvím, nedbali na riziko. Pouze kápo rodiny z Riesi Giuseppe Di Cristina, přezdíváný „Tygr“, kmotry varoval, že se za jejich zády chystá komplot. Učinil však chybu, když se svěřil předsedovi mafiánského výboru Michelu Grecovi, který sice pocházel z palermské rodiny, ale tajně přešel do služeb Corleonských. Po prvotním neúspěchu se Riinovým zabijákům podařilo Di Cristinu odstranit 30. května 1978 na ulici v Palermu, a zodpovědnost za vraždu tak svrhnout na místní bossy.

Tato vražda stála na počátku období masakrů, nazývaného *mattanza* podle děsivého pobíjení tuňáků, které se každoročně provádělo u pobřeží ostrova Favignana. Díky malé armádě zabijáků ochotných k čemukoli mohl Totò Riina zlikvidovat všechny bohaté palermské bossy, a dokonce i policisty, soudce a novináře, kteří se mu stavěli do cesty. Druhá mafiánská válka trvala do roku 1983. Počínaje rokem 1979 „vynikající mrtvoly“ velmi výrazně zvýšily prestiž Corleonských u mladých *mafiosi*. Šestého ledna 1980 nechal Riina dokonce zavraždit křesťansko-demokratického předsedu sicilské regionální vlády Piersantiho Mattarellu, a to prostě jen proto, aby narušil politické styky palermských bossů; v řadách italské elity tím vyvolal paniku. Ve snaze pochopit pohnutky k této vraždě si Giulio Andreotti zapůjčil soukromé letadlo bohatých bratranců Salvových a vypravil se tajně na Sicílii na již zmíněnou schůzku se Stefanem Bontadem, který byl stále ještě považován za šéfa Cosa nostry. Bontade si vůči Andreottimu počínal značně arogantně nejspíš právě proto, že chápal, že mu moc uniká – což ale nemohl přiznat. Raději proto Andreottimu suše poradil, ať už mafiánům nejezdí radit, jak mají spravovat vlastní území...

V letech 1981–1982 Riina přešel ke druhé etapě svého plánu a zaútočil přímo na trio Badalamenti-Bontade-Inzerillo, které vládlo palermské mafii. Začal u Stefana Bontadeho, který se považoval za nedotknutelného. Velký boss byl zabit 23. dubna 1981, přesně v den svých

42. narozenin. Dva týdny nato Riinovi muži zabili Bontadeho hlavního spojence Salvatora Inzerilla a Riina se připravoval na zuřivou odvetu palermských kmotrů – ale drogová knížata byla jak omráčená. Stále nedokázala uvěřit, že by za těmito šílenými zločiny stáli mafiáni z Corleone. Corleonští bossové byli příliš dlouho považováni za béčka... Důkazem tohoto fatálního zaslepení bylo, když Salvatorův bratr Santino Inzerillo ve snaze pochopit, kdo mohl bratra zabít, požádal Michela Greca o schůzku na jeho usedlosti Favarella. Při příjezdu k Papeži už na něj Riinovy gorily poklidně čekaly a uškrtily ho. Další Salvatorův bratr Pietro si myslel, že je chytřejší, a uprchl do New Yorku, avšak pomstychtivost Corleonských neuznávala hranice států a Pietro Inzerillo byl nalezen mrtvý v cadillacu, svázaný a s dvacetidolarovými bankovkami nacpanými do úst. Toto hrůzostrašné aranžmá mělo prohrávající bossy ponížít tím, že názorně předvede jejich hamižnost.⁵⁷³

Z pohádkově bohatého tria, které v sedmdesátých letech vládlo Palermu, zůstal naživu jen don Tano Badalamenti. Ten se ukryl u Gambinů, svých newyorských příbuzných, nejmocnější z pětice rodin newyorské Cosa nostry. Na Sicílii mezitím moc přešla do rukou corleonských venkovanů. Nemilosrdný Riina a jeho zabijáci, které vedl Giuseppe Greco přezdíváný „Botička“, pokračovali v likvidaci všech kápů, kteří se jim odmítali podřídit. Na každý den byla naplánována nejméně jedna vražda. Hlavní město Sicílie se znovu proměnilo v márnici pod širým nebem; vybuchovala zde auta, zaznívala střelba z kalašnikovů (tuto metodu Corleonští převzali od Rudých brigád), mrtví byli páleni přímo na ulici nebo pohoženi přede dveře policejních komisařství. Za jediný den, 30. listopadu 1982, Greco se svými vrahy odstranil dvanáct bossů. O Vánocích 1982 triumfující Riina vyhlásil, že toho večera zabil víc lidí než Al Capone na Valentýna!⁵⁷⁴

Při líčení těchto brutálních praktik trnuli hrůzou i ti nejostřílenější příslušníci Cosa nostry. Ve své pomstě proti těm, kterým pohrdlivě říkal „prohrávající mafie“, „utečenci“ nebo prostě „Američané“, byl Riina nelítostný. Mnozí mafiáni prostě a jednoduše zmizeli pomocí osvědčené techniky *lupara bianca*, kterou modernizoval Giovanni Brusca. Tento Riinův muž pro všechno, kterému se přezdívalo „Scannacristiani“ neboli „hrdlořez křesťanů“, si zvykl rozpouštět oběti v kyselině

sírové.⁵⁷⁵ A Provenzano za ním v brutalitě nezaostával. Nedaleko městečka Bagheria využíval skladiště kovů ke schůzkám s jedinci, které hodlal zlikvidovat. Také je nechával rozpustit v kyselině. Mluvílo se o „koncentračním táboře Bagheria“.

Tento krvavý triumf Corleonských kompromitoval italský stát, avšak ostré vnitřní spory mu bránily účinně na počínání Cosa nostra zareagovat. V roce 1983 sicilský komunistický poslanec Pio La Torre, jeden z nejnenergičtějších členů antimafiánské vyšetřovací komise, navrhl začlenit do italského trestního zákoníku zvláštní zločin mafiánského spolčení. La Torreovým návrhem zákona se inspirovala americká legislativa (RICO Act z 15. října 1970).⁵⁷⁶ Riina proto nechal La Torreho 30. dubna 1982 v Palermu zavraždit. Druhá mafiánská válka současně byla otevřeným střetnutím se státem.

Veřejné mínění bylo touto vraždou otřeseno a státní moc na ni byla nucena nějak výrazně odpovědět. Druhého června 1982 byl generál dalla Chiesa, ověnčený vavříny za boj s Rudými brigádami, spěšně jmenován palermským prefektem. Před odjezdem na Sicílii si vyžádal, aby mu parlament přiřkl zvláštní pravomoci. Vláda mu je přislíbila, ale nedodržela slovo.⁵⁷⁷ Je pravda, že se dalla Chiesa před odjezdem sešel s Giuliem Andreottim a varoval ho, že jeho místní politické základně neudělí žádné výhody.⁵⁷⁸ Tito politici pak dalla Chiesovi neváhali ztěžovat život. Při příjezdu na Sicílii nebylo nic zařízeno k jeho přijetí a palermský primátor, přítel Salva Limy a Giulia Andreottiho, si dokonce dovolil prohlásit: „V Palermu nepotřebujeme žádné další vynikající mrtvoly!“⁵⁷⁹ Ten záhadný výrok nevěstil nic dobrého. Generál, který profesionální kariéru začínal v Corleone a Riinovy muže dobře znal, nyní ve funkci prefekta rychle pochopil, že s nacházením místních spojenců to bude mít těžké. Uvědomil si, že boj s mafií bude mnohem obtížnější než kampaň proti terorismu, neboť u Cosa nostra nepřítel vychází zevnitř státu. Generál dalla Chiesa klesl pod výstřely mafie sto dnů po svém jmenování, 3. září 1982. Pro Itálii to byl skutečný šok. Vítěze nad Rudými brigádami zlikvidovala Cosa nostra! Dnes si někteří pozorovatelé kladou otázku: proč byl dalla Chiesa zavražděn ještě předtím, než mohl mafiánské zájmy reálně ohrozit? Je možné, že sice zemřel rukou mafie, *ale ne kvůli mafií*? Bylo jeho vyslání do Palerma součástí

rozsáhlejšího plánu, aby padl do léčky? Badatelé tvrdí, že odhalil kompromitující informace o některých křesťanskodemokratických funkcionářích, zvláště přepis Alda Mora (jehož finální verze zůstává neveřejná) z roku 1978 po záboru hlavní centrály Rudých brigád na milánské via Monte Nevoso. Tyto otázky ohledně „černé politiky“, jak se o ní mluví v Itálii, nebyly nikdy zcela vyjasněny. Ať tak či tak, tato vražda změnila celostátní rozložení sil.

Smrt generála dalla Chiesy vyvolala ohromné pobouření veřejnosti. Parlament, zdiskreditovaný svou nečinností, konečně kvapně přijal návrh zákona předložený zesnulým Piem La Torrem a Rognoniho-La Torreovým zákonem ustavil zločin mafiánského spolčení (§ 416 *bis* trestního zákona) i možnost zkonfiskovat mafiánský majetek. Tato právní úprava představovala zásadní pokrok v boji s mafií. Soudci, pro něž bylo do té doby svrchovaně obtížné předáky Cosa nostry usvědčit, měli nyní v ruce právní nástroje, jež jim umožňovaly postihnout mafii finančně a vystoupat až k jejímu vedení.

Několik odvážných vyšetřujících soudců palermského soudu (do historie se zapsala jména Giovanni Falcone a Paolo Borsellino, ale byli i mnozí další) utvořilo protimafiánskou skupinu, takzvaný pool, s cílem metodicky se zaměřit na organizovaný zločin, v té době již se základem takřka po celém světě. V roce 1983 tyto soudci využili toho, že byl v Brazílii zatčen důležitý mafiánský „voják“ Tommaso Buscetta. Jelikož Riinovi zabijáci vyhladili celou jeho rodinu, přistoupil na „spolupráci“ s justicí a jeho mimořádná odhalení umožnila soudcům lépe pochopit vnitřní fungování tajné organizace typu Cosa nostry. Na základě těchto pečlivě porovnaných informací, jež se následně do puntíku potvrdily, palermští soudci připravili nejdůležitější proces v celých italských dějinách, který následně obdrží označení „maxiproces“. V noci z 28. na 29. září 1984 antimafiánský pool vydal 366 zatykačů; jmenována v nich byla většina sicilských bossů, ale také vlivní členové palermské elity a komplicové mafie, například oba sicilští „místokrálové“, tedy finančníci Nino a Ignazio Salvovi, nebo bývalý palermský primátor Vito Ciancimino. Jeho trudnou výsadou se stalo, že byl jako první významný italský politik stíhán a následně i odsouzen za kontakty s mafií.⁵⁸⁰ Buscetta se ale bál o život a neřekl vše; nehodlal

například ohrožit bývalého ministra Salva Limu, jehož moc byla v té době stále značná. Měl na paměti, jak dopadl Leonardo Vitale, první *pentito* Cosa nostry, který v roce 1973 prozradil všechna její tajemství a byl kvůli tomu zavřen do psychiatrické léčebny; obsah jeho odhalení – zvláště vazby mezi mafií a světem politiky – byl v té době nepředstavitelný. Hlavní soudci antimafiánského poolu, zvláště Falcone a Borsellino, navíc Buscettu k politickým odhalením netlačili. Nepřáli si, aby byl maxiproces „potřísněn“ státním skandálem. Nesčetní advokáti a právníci, tak řečení garantisté, čekali na sebemenší chybný krok, díky němuž by tato do šíře rozvětvená procedura, kterou označovali za „soudní monstrum“, mohla ztroskotat. Bylo lepší nestrhnout závoj nevědomosti příliš rychle. Každý den má dost vlastního trápení!

Palermský maxiproces byl zahájen 10. února 1986 v protiraketovém bunkru. Prostředí bylo neskutečné. Obžaloba čítající více než 8000 stran vůbec poprvé veřejně doložila existenci chapadlovité organizace s jejími rituály, antropologií a hierarchickým uspořádáním, stejně jako existenci mafiánské komise, slavné kupole, která rozhoduje o významných zločinech. Buscetta a další *pentiti* nadto popsali vnitřní život mafie, její silové poměry, vnitřní války, uchvácení moci Corleonskými, jež vedl Totò Riina, a „diktaturu“, kterou nastolil od konce sedmdesátých let... Po dlouhých měsících slyšení, někdy velice napjatých, byl 16. prosince 1987 vynesena rozsudek, který 19 mafiánských šéfů, z nichž hlavní byli Totò Riina a jeho pobočník Bernardo Provenzano, odsoudil *in absentia* na doživotí. Celkem bylo více než 300 mafiánů odsouzeno k 2665 letům vězení. Poprvé v dějinách byla sicilská mafie justicí uznána za skutečnou zločineckou organizaci. Z pohledu mnoha pozorovatelů tento proces představoval bod, kterým počínaje není návratu. Fakta, jež veřejné mínění chtělo ještě před několika měsíci přehlížet, nyní byla v obecném povědomí. Elita zkompromitovaná s Cosa nostrou již nemohla prohlašovat: „Mafie neexistuje.“

Sicilané tento rozsudek přijali s velkým nadšením a doufali, že zahajuje novou éru zákonnosti. Palermský primátor Leoluca Orlando poněkud unáhleně hovořil o „palermském jaru“; vyvolal tím podrážděnou a možná nemístnou reakci významného spisovatele Leonarda Sciascii, který se opřel do „antimafiánských profesionálů“.⁵⁸¹ Buscettovo přiznání

podnítilo další: příkaz *omertà* porušili další *pentiti*, zčásti i významní členové Cosa nostry. Proslulé utajení Cosa nostry se otráasalo víc a víc. Pro Corleonské byla tato situace z hlediska věrohodnosti a spolehlivosti katastrofou. Totò Riina se cítil zrazen „přáteli“ z Křesťanské demokracie, kteří měli podle jeho názoru zápal justice zkrotit, a zuřil. Hodlal jim dát za vyučenou. Poslanec Salvo Lima pochopil, jaké nebezpečí hrozí, a nechal mafiánům ve vězení či na útěku vzkázat, že palermský maxiproces je čistě politický proces. To v jazyce politiky a mafie znamenalo, že státní moc musela nechat první soudní instanci volné ruce, jelikož po zavraždění generála dalla Chiesy a Buscettových halasných příznácních musela zklidnit veřejné mínění; při odvolání však budou mafiánští kápoové osvobozeni a není proč se zneklidňovat.⁵⁸² Nejvyšší soudy v minulosti často z formálních důvodů rozsudky nad mafiány rušily. Dokonce vládlo podezření, že jeden soudce nejvyšší instance, přezdívaný „zabiják rozsudků“, je komplicem mafie.⁵⁸³ Přínos kasačnických rozhodnutí byl dvojitý: jednak mafiány osvobozoval a za druhé tak činil diskrétně, někdy i několik let po prvním procesu. Tato procedura tak byla nejlepším prostředkem, jak pověst mafiánů definitivně očistit a současně uklidnit hněv obyvatelstva. Totò Riina se proto Limovým uklidňujícím pobídkám podvolil a horečně očekával odvolací rozsudek, s nímž se počítalo v roce 1991. V mezichase ale stejně nechal zabít generálního advokáta kasačnického soudu, pověřeného obžalobou, jelikož dotyčný odmítl úplatek 5 miliard lir (2,2 milionu eur) výměnou za to, že návrh obžaloby zmírní.⁵⁸⁴ Po sérii dalších peripetií kasační soud na plenárním zasedání 31. ledna 1992 velice přísný rozsudek první instance potvrdil. Pro mafii obecně a Totò Riinu osobně to byl děsivý zvrat. Kápo, jemuž se z Cosa nostry podařilo vybudovat největší zločineckou organizaci na světě, byl znenadání sražen na pozici obyčejného vraha na útěku.

Ponížený Totò Riina zběsile toužil po pomstě. Dal rozkaz k likvidaci všech, kdo Cosa nostru podle jeho názoru zradili. První položkou na seznamu byl Salvo Lima, zavražděný 12. března 1992, když vycházel ze svého domu v Mondellu, elegantním lázeňským předměstím Palerma.⁵⁸⁵ Giulio Andreotti cítil povinnost prohlásit, že „Salvo Lima padl vinou mafie“.⁵⁸⁶ Andreotti si jako vždy hrál se slovy. Ve skutečnosti Lima nepadl

vinou mafie, nýbrž *vinou svých kontaktů s mafii*. Parlamentní komise to 6. dubna 1993 musela formálně potvrdit: Lima zemřel, protože zklamal naděje, jež do něho Totò Riina vkládal. Riinova msta se zde nezastavila. Dvanáctého září 1992 byl ve své přepychové palermské vile zavražděn finančník Ignazio Salvo, zbývající z dvojice sicilských „místokráľů“ poté, co jeho bratranec Nino roku 1986 zemřel na rakovinu. Riina ztratil sebekontrolu a zašel až k prohlášení: „Stát jsem nyní já. A mně se musí platit daně.“⁵⁸⁷ Ohromné peněžní prostředky Corleonských byly prostřednictvím Pippa Calò a uloženy v nejrůznějších daňových rájích a zdaleka dosud nebyly odhaleny všechny. Vraždy významných osobností, jako byli Lima a Salvo, nezneklidňovaly pouze italskou politickou sféru; ohrožovaly totiž také některé průmyslníky ze severu poloostrova.⁵⁸⁸ Jak totiž uvidíme, systém mafiánské domluvy, který na Sicílii vládl, přinášel zisk mnoha velkým firmám, nejenom sicilským, ale i cizím.

Bude odhaleno i velké tajemství, jež obklopuje tyto finanční operace? Mělo se za to, že soudce Falcone z Říma zahájil ve Švýcarsku šetření po stopách těchto špinavých peněz. Dvacátého třetího května 1992 byl Falcone na dálnici vedoucí do Palerma, v místě zvaném Capaci, spolu s manželkou a eskortou hrůzným způsobem zavražděn. Výbušná nálož byla tak silná, že dálnici strhla v délce více než 100 metrů a do hloubky 8 metrů! Příčiny atentátu nejsou dodnes jasné.⁵⁸⁹ Po rozsudku v mxiprocesu 1987 soudce Falconeho neustále pronásledovaly obtíže, a to i uvnitř justiční soustavy. Anonymní dopisy ho obviňovaly, že si hraje na hrdinu. Ovzduší u palermského soudu, přezdívaného „palác nenávisti“, bylo záhy nedýchatelné. Předseda soudcovské rady odmítl soudce Falconeho jmenovat do čela antimafiánského poolu a místo něho naopak dosadil soudce, který se pool snažil rozbít narušováním práce specializovaných odborníků. Falcone se považoval za oběť nejenom mafie, ale také – jak to sám vyjádřil – „temných ohnisek moci“. Dvacátého června 1989 na něj byl učiněn pokus o atentát, když se rekreoval v lázních Addaura společně se švýcarskou soudkyní Carlou Del Ponteovou. Tuto událost obklopují četná tajemství. Čtrnáctého května 2010 caltanissetský prokurátor znovuotevřel vyšetřování této neúspěšné vraždy poté, co obdržel důkaz, že v Addauře bylo toho dne přítomno vícero příslušníků tajných služeb – a dva z těchto agentů byli krátce nato nalezeni mrtví:

jeden zardoušený a rozpuštěný v kyselině, druhý zabítý spolu se svou těhotnou manželkou. Tři měsíce po Falconem zemřel i jeho přítel soudce Paolo Borsellino; v jeho voze vybuchla nálož, když jel za matkou.⁵⁹⁰

Falconeho a Borsellinova smrt rozbouřila veřejné mínění. Stát, tak jako tak poníženy a otřesený poté, co na severu vypukl skandál „čistě ruce“, nemohl na Sicílii zůstat nečinný a vyslal na ostrov armádu. Dvacátého pátého července 1992 se v Palermu vylodilo tisíc výsadkářů a krátce nato následovalo 40 000 vojáků. Při této ohromné operaci, nazvané „Sicilské nešpory“, byli mafiáni z věznice Ucciardone přes noc a tajně pomocí leteckého mostu přemístěni do žaláře na ostrově Pianosa uprostřed Středozemního moře, takže byli zcela odříznuti od kontaktu s blízkými. Tuto naprostou izolaci, které se bossové obávali nade všechno, neboť jim bránila řídit z cely svůj klan, legalizoval paragraf krátce předtím vložený do trestního zákoníku (§ 41 bis). Pro morálku Cosa nostry to byla tvrdá rána. Riinova pekelná pomsta přicházela „muže cti“ velmi draho. V lednu 1993 jich více než 250 přistoupilo na spolupráci s justicí. Pro Riinu představovala kapitulace těchto „padouchů“ trvalou urážku, a jelikož se mylně domníval, že může krvácení zastavit, rozhodl se zajít v logice vendety ještě dál a vybit se na rodinách kajícíků až po likvidaci všech vzdálených bratranců.

V konfrontaci s Riinovým krvavým běsněním byla státní moc rozpolcená. Někteří vysocí státní představitelé chtěli s tímto nebezpečným zločincem tajně vyjednávat v naději, že vražednou eskalaci zastaví. Dnes se pro to v Itálii užívá výraz *trattativa* a dodnes jsou tato jednání obklopena tajemstvími natolik, že je není možné spolehlivě popsat, byť se k nim poukazuje v některých soudních rozhodnutích.⁵⁹¹ Riina především přistoupil na to, že sestaví seznam dvaceti požadavků - v Itálii se označuje slovem *papello*, což znamená v Riinově sicilském nářečí „papír“ -, jejichž splnění by ho, pokud by je stát dodržel, přimělo se zabíjením skončit. Vše ostatní však je mlhavé. Socioložka Alessandra Dinová označuje tento zásadní moment za „černou díru“ v dějinách mafie.⁵⁹² Riina byl nakonec 15. ledna 1993 v půl desáté ráno zatčen komandem karabiníků při odchodu ze své vily na via Bernini v centru Palerma. A i toto „bezbolestné zatčení“, jak se mu začalo říkat, je obklopeno množstvím tajemství: říká se, že pořádkové síly daly

vojákům Cosa nostry několik dní na úklid v Riinových archivech.⁵⁹³ V tomto smyslu bylo dopadení kápa Corleonských pro stávající elitu skutečně bezbolestné. Po několika dnech, kdy místo na vrcholu Cosa nostry zůstalo prázdné, kmotra nahradil jeho švagr Leoluca Bagarella, boss stejně brutální a radikální jako Riina: neváhal dát rozkaz k tomu, aby byl v kyselině rozpuštěn dvanáctiletý chlapec, jehož jediné provinění spočívalo v tom, že byl synem kajícíka. S pomocí bratrů Gravianových, „regentů“ léna Brancaccio, a trapanského bosse Mattea Messiny Denara se Bagarella rozhodl dál se státem bojovat, ale přenést střet na kontinent. V roce 1993 Cosa nostra odpálila bomby u některých historických památek v Římě a Miláně a u florentské galerie Uffizi; při akci zemřelo asi dvanáct lidí a došlo ke značným škodám na světovém kulturním dědictví (poničena byla asi stovka mistrovských obrazů, mj. od Tiziana, Velázquezze či Rubense). Tato strategie přímé konfrontace se státem byla nejenom odsouzena k neúspěchu, ale především byla sebevražedná pro věrohodnost sicilské mafie u mezinárodních překupníků. Zásadně se tím zkomplikovaly vztahy mezi mafii a kolumbijskými drogovými kartely, které procházely vlastní krizí.

Kokain: od Cosa nostry po kalábrijskou mafii

Koncem osmdesátých let se impérium Pabla Escobara zachvělo. Megalomanie kolumbijského kmotra začala vadit Američanům. Nehrál dohodnutou hru. Držel se logiky „vojenské mafie“ a prezentoval se jako Robin Hood, který chce pašování kokainu proměnit v „otevřený a participativní podnikání“.⁵⁹⁴ Řečnil na ulicích proti elitám, a dokonce v Medellínu založil kancelář (*oficina*), kde si obyvatelé mohli zakoupit libovolné množství drogy. Vysoce oblíbený Escobar tvrdil, že chce dát šanci (*sic*) chudé mládeži z medellínských ulic, a pobízel ji ke vstupu do své organizace. Kromě toho k sobě přitahoval pozornost akcemi, jako byla výstavba čtyř set sociálních bytů, fotbalových hřišť nebo zdarma přístupné zoologické zahrady. Na vlně své popularity se dokonce roku 1982 nechal zvolit do parlamentu, což mu zajistilo imunitu před hrozbou vydání k trestnímu stíhání v USA.⁵⁹⁵ Dál ale provozoval politiku